

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ કોમર્શિયલ કોર્પોરેશન લિ. વગેરે વિ. સૈયદ મોહીયુદ્દીન
ખાદિર (મૃત્યુ પામ્યા) તેમના કાનૂની વારસદારો દ્વારા વગેરે

જુલાઈ ૩૦, ૧૯૭૫

[એ. એન. રે, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ, કે. કે. મેથ્યુ, વી. આર. કૃષ્ણ ઐયર અને એસ. એમ.
ફઝલ અલી, ન્યાયમૂર્તિઓ]

મલ્ટી-યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૪૨-કલમો ૪(૧),
૪(૨), ૫એ, ૫બી- કાર્યક્ષેત્ર.

રાજ્યના બજેટમાં કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને નાણાં ફાળવવાની કરવામાં
આવેલી જોગવાઈ- શું કોઈ હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા તેને ટાંચમાં લઈ શકાય-
સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન
કરવાની સત્તાની સોંપણી- શું માન્ય છે.

અપીલકર્તા એક મલ્ટી-યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી હતી જે મલ્ટી-
યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૪૨ દ્વારા સંચાલિત હતી. એક્ટની
કલમ ૪(૧) કેન્દ્ર સરકારને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની
નિમણૂક કરવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૪(૨) મુજબ જો સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની
નિમણૂક કરવામાં આવે તો, તેઓ આ એક્ટ લાગુ પડતો હોય તેવી કોઈપણ કો-
ઓપરેટીવ સોસાયટીના સંબંધમાં, સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારોને બાકાત રાખીને, તે રાજ્યના

કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓ અને કાર્યો બજાવશે જેમાં તેવી સોસાયટી ખરેખર નોંધાયેલી હોય. ૧૯૫૨ માં હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જે જોગવાઈ કરે છે કે સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન કરવાની અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવાની સત્તા હતી. ૧૯૫૬ માં કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૫બી કેન્દ્ર સરકારને જાહેરનામા દ્વારા "એક્ટ હેઠળ સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર" સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારોને સોંપવાની સત્તા આપે છે. આ સત્તાના અનુસંધાનમાં કેન્દ્ર સરકારે ૧૯૫૬ માં એક જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કર્યું હતું જેમાં સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારોને (૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળની) સત્તાઓ સોંપવામાં આવી હતી, જેમાંથી એક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન કરવાની સત્તા હતી. આ જાહેરનામામાં આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્યના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રારનો ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. આ જાહેરનામાના પરિણામે ૧૯૫૨ ના સ્ટેટ એક્ટ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રારની સત્તાઓ, જે સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂકથી પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી, તે તેમને તરત જ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. ૧૯૬૦ માં, કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારે ૧૯૫૨ ના એક્ટની કલમ ૫૩ હેઠળ સોસાયટીના વિસર્જનનો હુકમ પસાર કર્યો અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી.

વર્ષ ૧૯૫૯-૬૦ ના રાજ્યના બજેટમાં અપીલકર્તા સોસાયટીને અમુક રકમો ચૂકવવા માટેની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના હુકમનામાના લેણદાર સામાવાળાએ, બજેટમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી રકમમાંથી, અપીલકર્તા સોસાયટી પાસેથી તેને લેણી નીકળતી ચોક્કસ રકમને ટાંચમાં લેવા માટેની બજાવણી અરજીમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે બજેટમાં દર્શાવેલી રકમ એ અપીલકર્તા સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવું છે. બજાવણી કોર્ટે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલને આગળના હુકમો ન થાય ત્યાં સુધી આ

રકમ રોકી રાખવા માટે મનાઈ હુકમ જારી કર્યો હતો. અપીલ પર હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે માત્ર એ હકીકત કે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરે, જેમની કસ્ટડીમાં નાણાં હતા, સંબંધિત અધિકારીઓને જ્યારે પણ પ્રસંગ ઉભો થાય ત્યારે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો તેનો અર્થ એવો નથી થતો કે તે રકમ સોસાયટીની મિલકત બની ગઈ. તેણે વધુમાં ઠેરવેલ કે ટાંચ અને મનાઈ હુકમ અમાન્ય હતા. ફડયાના હુકમ અંગે હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે તેને ટકાવી શકાશે નહીં કારણ કે ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી હેઠળ કરવામાં આવેલી સત્તાની સોંપણી અયોગ્ય હતી.

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: બજેટની જોગવાઈ રાજ્ય સામે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના દાવા સાથે જોડાઈ ગઈ અને તે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવામાં પરિણમી.

૧. (એ) દેવાની ટાંચ એ એક પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા જજમેન્ટ-ક્રેડિટરને જજમેન્ટ-ડેટર પાસેથી લેણાં નાણાં સુધી પહોંચવામાં સક્ષમ બનાવવામાં આવે છે જે ત્રીજી વ્યક્તિના હાથમાં હોય છે. આ ગાર્નિશી કાર્યવાહીઓ છે. ટાંચમાં લેવાને પાત્ર બનવા માટે, જ્યારે ટાંચ અમલમાં આવે તે તારીખે અસ્તિત્વમાં એવું કંઈક હોવું જોઈએ જેને કાયદો દેવા તરીકે માન્યતા આપે છે. જ્યાં સુધી દેવું અસ્તિત્વમાં છે, તે જરૂરી નથી કે તે તરત જ ચૂકવવાપાત્ર હોવું જોઈએ. જ્યાં કોઈ અસ્તિત્વમાં રહેલું દેવું ભવિષ્યના હતાઓમાં ચૂકવવાપાત્ર હોય, ત્યાં ગાર્નિશી હુકમ તે સમયે અમલમાં આવે તેવો કરી શકાય છે જ્યારે દરેક હમો ચૂકવવાપાત્ર બને. દેવું એવું હોવું જોઈએ જેનો જજમેન્ટ-ડેટર પોતાના લાભ માટે પોતે જ અમલ કરાવી શકે.

વર્તમાન કેસની હકીકતો પ્રસ્થાપિત કરે છે કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું દેવું લેણું હતું અને ટાંચ કાયદેસર રીતે કરવામાં આવી હતી. વિવાદિત રકમ એ માત્ર બજેટની જોગવાઈ ન હતી પરંતુ દસ્તાવેજો દર્શાવે છે કે આ રકમ દેવામાં અને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવણીના હુકમમાં પરિણમી હતી. આ રકમ કો-

ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવાના સ્વરૂપની બની ગઈ હતી અને તેને કાયદેસર રીતે ટાંચમાં લેવામાં આવી હતી.

(બી) એવી રજૂઆત કે રકમ કોર્ટમાં લાવવામાં આવી ન હતી અને, તેથી, જોગવાઈ રદ થઈ ગઈ હતી તે તથ્યવિહીન છે. એકાઉન્ટન્ટ જનરલ દ્વારા કોર્ટને લખવામાં આવેલ પત્ર એ નાણાં કાલ્પનિક રીતે કોર્ટમાં લાવવામાં આવ્યા હોય તેની સમકક્ષ છે. એકાઉન્ટન્ટ જનરલે જણાવ્યું હતું કે કોર્ટની સંમતિ વિના ચૂકવણી કરવાની ન હતી. આમ તે કોર્ટના નિયંત્રણમાં આવી ગયું અને કોર્ટ વતી રાખવામાં આવ્યું.

૨(એ) સત્તા સોંપણીનો હુકમ માન્ય છે અને સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન કરવા માટે સક્ષમ હતા. હુકમનામાના લેણદારની એ રજૂઆત કે કલમ પબી માં દર્શાવેલ વાક્યપ્રયોગ "આ એક્ટ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર" નો અર્થ માત્ર એક્ટની કલમ પએ હેઠળની સત્તાઓ અથવા અધિકાર થાય છે, તે અયોગ્ય છે. આ વાક્યપ્રયોગ ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળની તમામ સત્તાઓને આવરી લે છે જેમાં કલમ ૪(૨) હેઠળની સત્તાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે જે તે કલમમાં સંદર્ભ દ્વારા સમાવિષ્ટ સ્ટેટ એક્ટ હેઠળની સત્તાઓ છે.

(બી) ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ માત્ર એક્ટની કલમ પએ પૂરતી લાગુ પડતી હોય તેવા કોઈ નિયંત્રણના શબ્દો ધરાવતી નથી. તેનાથી વિપરીત, એક્ટની કલમ પબી ની જોગવાઈઓ ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળ સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તા અથવા અધિકારની સોંપણી વિશે વાત કરે છે. સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા કલમ ૪(૨) ના કારણસર જે કંઈપણ સત્તાઓ વાપરી શકાય તેવી હોય તે ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના કારણસર સોંપણી કરવા સક્ષમ છે. સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરવામાં આવનાર સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓની કેન્દ્ર

સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી સોંપણી ૧૯૪૨ ના એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સમર્થિત છે.

(સી) તેથી, હુકમનામાના લેણદાર લિક્વિડેટર સમક્ષ ટાંચના આધારે દાવો રજૂ કરી શકતા હતા જે હુકમનામાના લેણદારને યોગ્ય રકમની ચૂકવણી કરવા માટે યોગ્ય હુકમો કરી શકે.

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: વર્ષ ૧૯૬૯ ની સિવિલ અપીલ નંબરો ૧૧૫૨, ૧૧૫૩, ૧૨૬૮, ૧૭૦૮, ૧૭૩૩ અને ૨૫૩૯.

આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના એ.એ.ઓ. નંબરો ૨૧૦ અને ૩૭૪/૬૭ માંના તારીખ ૨૩ જાન્યુઆરી ૧૯૬૮ ના ચુકાદા અને હુકમનામા પરથી.

અપીલકર્તા (સિવિલ અપીલ નંબરો ૧૧૫૨-૧૧૫૩ માં) અને સામાવાળા નં. ૨ (સિવિલ અપીલ ૧૭૦૮/૬૯ માં) તરફથી એમ. સી. ભંડારે, એ. વી. રંગમ અને એ. સુભાષિની.

અપીલકર્તાઓ (સિવિલ અપીલ ૧૨૬૮ અને ૧૭૩૩ માં) અને સામાવાળા નંબરો ૧૧ (સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૫૨ માં), ૧૧ અને ૧૨ (૧૧૫૩ માં) તરફથી બી. ડી. બલ અને પી. પી. રાવ.

અપીલકર્તાઓ (સિવિલ અપીલ ૧૭૦૮ અને ૨૫૩૯ માં અને સિવિલ અપીલ ૧૧૫૨-૧૧૫૩ માં સામાવાળા ૨-૧૦, અને સિવિલ અપીલ ૧૨૬૮/૬૯ માં સામાવાળા ૧-૯) તરફથી એસ. વી. ગુપ્તે, એ. આદિલ અને કે. જે. જહોન.

સિવિલ અપીલ ૧૭૩૩ માં સામાવાળા નં. ૧૧ તરફથી એ. વી. વી. નાયર.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિરે, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

આ છ અપીલો તે હાઈકોર્ટના સી.એમ.એ. નં. ૨૧૦ અને ૩૭૪ ઓફ ૧૯૬૭ માં હૈદરાબાદ ખાતેની આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૩ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ ના ચુકાદા સામે પ્રમાણપત્ર દ્વારા કરવામાં આવી છે.

આ અપીલોમાં નિર્ણય માટે બે પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે. પ્રથમ, કેસના સંજોગોમાં, શું હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ કોમર્શિયલ કોર્પોરેશન લિ. જે હવે પછી કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી તરીકે ઉલ્લેખિત છે, તેની સિવિલ સપ્લાઈઝના ડિરેક્ટરના હાથમાં રહેલી એવી કોઈ મિલકત હતી જેને સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૦૮ ઓફ ૧૯૬૯ અને સિવિલ અપીલ નં. ૨૫૩૯ ઓફ ૧૯૬૯ ના અપીલકર્તાઓ, હુકમનામાના લેણદારો દ્વારા ટાંચમાં લઈ શકાય. બીજું, શું કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર દ્વારા હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ કોમર્શિયલ-કોર્પોરેશન લિ. નું વિસર્જન સક્ષમ હતું.

સૈયદ મોહીયુદ્દીન ખાદિર, જે હવે પછી હુકમનામાના લેણદાર તરીકે ઉલ્લેખિત છે, તેમણે ૨૪ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯ ના રોજ સિટી સિવિલ કોર્ટ, હૈદરાબાદમાંથી કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી સામે રૂપિયા ૬,૯૧,૨૯૩-૧૧ પૈસા અને વ્યાજ માટેનું હુકમનામું મેળવ્યું હતું.

૨૩ નવેમ્બર, ૧૯૫૯ ના રોજ, હુકમનામાના લેણદારે સિટી સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી સામે અન્ય બાબતોની સાથે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની માલિકીની અને સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલ, હૈદરાબાદની કસ્ટડીમાં રહેલી રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમને ટાંચમાં લેવા માટે બજવણી અરજી દાખલ કરી. ૨૭ નવેમ્બર, ૧૯૫૯ ના રોજ, સિટી સિવિલ કોર્ટે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરને આગળના હુકમો ન થાય ત્યાં સુધી આ રકમ રોકી રાખવા માટે મનાઈ હુકમ જારી કર્યો.

હુકમના અનુસંધાનમાં, ૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૯ ના રોજ, એકાઉન્ટન્ટ જનરલે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરને લખ્યું કે કોર્ટના હુકમને ધ્યાનમાં રાખીને, કો-

ઓપરેટીવ સોસાયટીને લગતી કોઈ પણ ચૂકવણી તેમની કચેરી દ્વારા કોર્ટની સંમતિ વિના કરવામાં આવશે નહીં. હુકમનામાના લેણદાર રજૂઆત કરે છે કે ટાંચ માન્ય છે. રાજ્ય એવી રજૂઆત કરે છે કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું કોઈ દેવું ન હતું અને તેથી, કોઈ માન્ય ટાંચ ન હતી.

સિટી સિવિલ કોર્ટ જે હકીકતો અને સંજોગો હેઠળ ટાંચનો હુકમ કર્યો હતો તે આ મુજબ છે. વર્ષ ૧૯૫૯-૬૦ નું રાજ્યનું બજેટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની ચૂકવણી માટેની જોગવાઈ કરે છે. બજવણી અરજીમાં, હુકમનામાના લેણદારે જણાવ્યું હતું કે બજેટમાં દર્શાવેલ રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ એ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવું છે. હુકમનામાના લેણદારે આગળ આક્ષેપ કર્યો હતો કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની માલિકીની રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલ, હૈદરાબાદની કસ્ટડી અને નિયંત્રણ હેઠળ હતી, જે બજેટની જોગવાઈ અને સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનર દ્વારા ડિસ્ટ્રિક્ટ ટ્રેઝરી ઓફિસરને જારી કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ ના પત્ર દ્વારા સાબિત થાય છે. આસિસ્ટન્ટ ચીફ એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર દ્વારા લખાયેલ અને કમિશનર દ્વારા મંજૂર કરાયેલ તથા ડિસ્ટ્રિક્ટ ટ્રેઝરી ઓફિસરને સંબોધિત ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ ના પત્રમાં જણાવાયું હતું કે "વર્ષ ૧૯૫૯-૬૦ ના બજેટ અંદાજમાં ઉપરના મુખ્ય મથાળા (જેનો અર્થ ટ્રેડિંગ સિવિલ સપ્લાઈઝ થાય છે) હેઠળ સિવિલ સપ્લાઈઝ વિભાગ માટે નીચેની જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે: (૧) હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ કોમર્શિયલ કોર્પોરેશનને ચૂકવણી-રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/-. તમને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે કૃપા કરીને નિયમો મુજબ ઉપરોક્ત મથાળા હેઠળ ચૂકવણીઓ કરો અને આ કચેરીને સમગ્ર રીતે ઉપરોક્ત જોગવાઈ સામેના ખર્ચ પર નજર રાખવા માટે દર પખવાડિયે આવતા મહિનાની ૫ અને ૨૦ તારીખે તમારા જિલ્લામાં થયેલ ખર્ચ અને રકમોની સંપૂર્ણ વિગતોની જાણ કરો."

સિટી સિવિલ કોર્ટે આ હકીકતો પર ૨૭ નવેમ્બર, ૧૯૫૯ ના રોજ મનાઈ હુકમ જારી કર્યો હતો અને સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરને આગળના હુકમો ન થાય ત્યાં સુધી આ રકમ રોકી રાખવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. એકાઉન્ટન્ટ જનરલે, ઉપરોક્ત મનાઈ હુકમના અનુસંધાનમાં, ૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૯ ના રોજ કોર્ટને લખ્યું હતું કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને લગતી કોઈ પણ ચૂકવણી તેમની કચેરી દ્વારા કોર્ટની સંમતિ વિના કરવામાં આવશે નહીં.

હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે માત્ર એ હકીકત કે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરે ટ્રેઝરી ઓફિસરને જ્યારે પણ પ્રસંગ ઉભો થાય ત્યારે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો તેનો અર્થ એવો નથી થતો કે તે રકમ સંપૂર્ણપણે ચૂકવનાર અધિકારી એટલે કે સિવિલ સપ્લાઈઝના કમિશનરના હાથમાં કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની મિલકત બની ગઈ. હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૨૧, ૩૯ પર ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી અને કરવામાં આવેલી ટાંચ અને સિટી સિવિલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલો મનાઈ હુકમ તથા રકમ જમા કરવા માટેના નિર્દેશો અમાન્ય હતા.

અહીં એ જણાવવું જરૂરી છે કે રાજ્ય સરકારે ટાંચના હુકમને પડકારતો સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૨૧, ૩૯ ક ૩ હેઠળ દાવો સી.એસ. નં. ૧ ઓફ ૧૯૬૨ દાખલ કર્યો હતો. આ દાવો સરકાર દ્વારા પાછો ખેંચવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે દાવો પાછો ખેંચવાથી સરકારને ટાંચની કાયદેસરતા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવતા અટકાવવામાં આવતી નથી.

રાજ્ય સરકાર વતી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે નાણાકીય વર્ષ ૧૯૫૯-૬૦ માટે રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની બજેટ ફાળવણીથી તે રકમ જાહેર અધિકારીની કસ્ટડીમાં રહેલી કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની મિલકત બની જતી નથી. રાજ્ય સરકાર દ્વારા એમ પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉક્ત રકમ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું દેવું ન હતું. રાજ્ય સરકારે એમ પણ રજૂઆત કરી હતી કે નિયમો મુજબ દાવો કરવામાં આવે, બિલ પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવે, ચૂકવણી

માટેની ફાળવણીમાં પૂરતું ભંડોળ જમા છે કે કેમ તેની ચકાસણી કરવામાં આવે તે જરૂરી છે અને વર્તમાન કેસમાં, વાસ્તવિક ચૂકવણી માટે કોઈ હુકમ ન હતો. રાજ્ય સરકાર વતી બીજી રજૂઆત એ હતી કે જો ટાંચ કાયદેસર હોત તો પણ, તે નાણાકીય વર્ષના અંત સુધીમાં સમાપ્ત થઈ જશે કારણ કે મિલકત કોર્ટમાં લાવવામાં આવી ન હતી અને રકમ રદ થઈ ગઈ હતી.

વર્તમાન કેસમાં દસ્તાવેજો અને ખાસ કરીને તારીખ ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ નો પત્ર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલ દ્વારા કોર્ટને લખવામાં આવેલ તારીખ ૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૯ નો પત્ર પ્રસ્થાપિત કરે છે કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું દેવું લેણું હતું અને ટાંચ કાયદેસર રીતે કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ નો પત્ર ચૂકવણી માટેની જોગવાઈ કરતો હતો અને કમિશનર દ્વારા ચૂકવણી મંજૂર કરવામાં આવી હતી. રકમ ચૂકવનાર અધિકારીઓએ નિયમો મુજબ ચૂકવણી કરવાની હતી અને તે બાબતે થયેલા ખર્ચ અંગે વિભાગને જાણ કરવાની હતી. ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ ના પત્રમાં આંતરિક પુરાવો છે કે કમિશનરની મંજૂરી એ માત્ર ચૂકવણીની મંજૂરી જ નથી પરંતુ તે બાબતની સંમતિ પણ છે. નિયમો મુજબ ચૂકવણીનો અર્થ એ છે કે દસ્તાવેજોને પ્રમાણિત કરવાના હોય છે અને ચૂકવણીની વિગતો તથા જે વ્યક્તિઓને ચૂકવણી કરવાની હોય તેમની ઓળખ હોવી જોઈએ.

એકાઉન્ટન્ટ જનરલ દ્વારા કોર્ટને લખવામાં આવેલ તારીખ ૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૯ નો પત્ર એ નાણાં કાલ્પનિક રીતે કોર્ટમાં લાવવામાં આવ્યા હોય તેની સમકક્ષ છે. એકાઉન્ટન્ટ જનરલે જણાવ્યું હતું કે કોર્ટની સંમતિ વિના ચૂકવણી કરવાની ન હતી. આમ તે કોર્ટના નિયંત્રણમાં આવી ગયું અને કોર્ટ વતી રાખવામાં આવ્યું. રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ એ માત્ર બજેટની જોગવાઈ ન હતી પરંતુ દસ્તાવેજો દર્શાવે છે કે આ રકમ દેવામાં અને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવણીના હુકમમાં પરિણમી હતી. રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ કો-ઓપરેટીવ

સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવાના સ્વરૂપની બની ગઈ હતી અને તેને કાયદેસર રીતે ટાંચમાં લેવામાં આવી હતી.

રાજ્ય સરકાર વતી એવી રજૂઆત કે રકમ કોર્ટમાં લાવવામાં આવી ન હતી અને તેથી, જોગવાઈ રદ થઈ ગઈ હતી તે તથ્યવિહીન છે.

તારીખ ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ નો પત્ર રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમની ચૂકવણી માટેની જોગવાઈ કરતો હતો. એકાઉન્ટન્ટ જનરલના તારીખ ૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૯ ના પત્રમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે એકાઉન્ટન્ટ જનરલે કોર્ટના તારીખ ૨૭ નવેમ્બર, ૧૯૫૯ ના હુકમના અનુસંધાનમાં નાણાં કોર્ટમાં લાવ્યા હતા.

દેવાની ટાંચ એ એક પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા જજમેન્ટ-ક્રેડિટરને જજમેન્ટ-ડેટર પાસેથી લેણાં નાણાં સુધી પહોંચવામાં સક્ષમ બનાવવામાં આવે છે જે ત્રીજી વ્યક્તિના હાથમાં હોય છે. આ ગાર્નિશી કાર્યવાહીઓ છે. ટાંચમાં લેવાને પાત્ર બનવા માટે, જ્યારે ટાંચ અમલમાં આવે તે તારીખે અસ્તિત્વમાં એવું કંઈક હોવું જોઈએ જેને કાયદો દેવા તરીકે માન્યતા આપે છે. જ્યાં સુધી દેવું અસ્તિત્વમાં છે, તે જરૂરી નથી કે તે તરત જ ચૂકવવાપાત્ર હોવું જોઈએ. જ્યાં કોઈ અસ્તિત્વમાં રહેલું દેવું ભવિષ્યના હતાઓમાં ચૂકવવાપાત્ર હોય, ત્યાં ગાર્નિશી હુકમ તે સમયે અમલમાં આવે તેવો કરી શકાય છે જ્યારે દરેક હમો ચૂકવવાપાત્ર બને. દેવું એવું હોવું જોઈએ જેનો જજમેન્ટ-ડેટર પોતાના લાભ માટે પોતે જ અમલ કરાવી શકે. દેવું એટલે એવી નાણાકીય રકમ જે વર્તમાન જવાબદારીના કારણે અત્યારે ચૂકવવાપાત્ર છે અથવા ભવિષ્યમાં ચૂકવવાપાત્ર બનશે (જુઓ વેબ વિ. સ્ટેન્ટન(૧)). વર્તમાન કેસમાં, ૧૨ જૂન, ૧૯૫૯ નો પત્ર સાબિત કરે છે કે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની ચોક્કસ રકમ ચૂકવવાની જવાબદારી છે. બજેટની જોગવાઈ રાજ્ય સામે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના દાવા સાથે જોડાઈ ગઈ અને તે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીને ચૂકવવાપાત્ર દેવામાં

પરિણામી. તેથી, સંજોગોમાં, સિટી સિવિલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી ટાંચ કોર્ટમાં નાણાં લાવીને પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી.

નક્કી કરવા માટેનો બીજો પ્રશ્ન એ છે કે શું કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર દ્વારા કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન સક્ષમ હતું. કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારે ૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૦ ના રોજ હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૫૩ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની નોંધણી રદ કરી અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી. હુકમનામાના લેણદારે ૨ નવેમ્બર, ૧૯૬૦ ના રોજ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટી પીટીશન નં. ૭૬૩ ઓફ ૧૯૬૦ દાખલ કરી અને ફરિયાદના હુકમની કાયદેસરતાને પડકારી. હાઈકોર્ટે ૧૯ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૧ ના રોજ રિટ પીટીશન કાઢી નાખી અને ફરિયાદના હુકમને માન્ય રાખ્યો.

જો કે હાઈકોર્ટે રિટ પીટીશન કાઢી નાખી હતી, હાઈકોર્ટે સી.એમ.એ. નં. ૨૧૦ ઓફ ૧૯૬૭ અને સી.એમ.એ. નં. ૩૭૪ ઓફ ૧૯૬૭ માં કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના ફરિયાદના પ્રશ્ન સાથે કામ લેવું પડ્યું હતું. આ બંને અપીલો હુકમનામાના લેણદારની બજવણી અરજી નં. ૯૫ ઓફ ૧૯૫૯ માં સિટી સિવિલ કોર્ટના તારીખ ૧૧ જુલાઈ, ૧૯૬૭ ના હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે. સિટી સિવિલ કોર્ટે ઠેરવેલ કે રિટ પીટીશન નં. ૭૬૩ ઓફ ૧૯૬૦ માં વિસર્જનના હુકમ અને લિક્વિડેટરની નિમણૂકની કાયદેસરતાને માન્ય રાખતો હાઈકોર્ટનો ચુકાદો હુકમનામાના લેણદારને એવી રજૂઆત કરતા અટકાવતો નથી કે સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર પાસે ફરિયાદનો હુકમ પસાર કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર ન હતું. સી.એમ.એ. નં. ૨૧૦ ઓફ ૧૯૬૭ અને સી.એમ.એ. નં. ૩૭૪ ઓફ ૧૯૬૭ ની અપીલમાં હાઈકોર્ટે ઠેરવેલ કે જો કે હાઈકોર્ટે રિટ પીટીશન નં. ૭૬૩ ઓફ ૧૯૬૦ માં ફરિયાદની કાયદેસરતાને માન્ય રાખતો નિર્ણય આપ્યો હતો છતાં ફરિયાદનો હુકમ ટકાવી શકાશે નહીં કારણ કે મલ્ટી-યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૪૨ ની કલમ ૫બી હેઠળ કરવામાં આવેલી સત્તાની સોંપણી અયોગ્ય હતી.

સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૬૮ ઓફ ૧૯૬૯ અને સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૩૩ ઓફ ૧૯૬૯ માં લિક્વિડેટરે એવી રજૂઆત કરી હતી કે લિક્વિડેટર માત્ર ફક્ત હુકમની કાયદેસરતા ટકાવી રાખવામાં રસ ધરાવે છે. ટાંચના હુકમ અંગે રાજ્ય સરકાર અને હુકમનામાના લેણદાર વચ્ચેના વિવાદમાં લિક્વિડેટરને રસ નથી.

ફક્ત હુકમની કાયદેસરતા અંગે હુકમનામાના લેણદાર અને લિક્વિડેટરની હરીફ રજૂઆતોને સમજવા માટે, મલ્ટી-યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૪૨ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. ૧૯૪૨ નો એક્ટ એક્ટના અમલ પહેલા નોંધાયેલી કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓને અને ૧૯૪૨ ના એક્ટના અમલ પછી નોંધાયેલી સોસાયટીઓને પણ લાગુ પડે છે. કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી ૧૯૫૬ માં રાજ્યોના પુનર્ગઠન પહેલા નોંધાયેલી સોસાયટી હતી. તેથી આ સોસાયટી ૧૯૪૨ ના એક્ટ દ્વારા સંચાલિત મલ્ટી-યુનિટ સોસાયટી છે. હુકમનામાના લેણદારે આ સ્થિતિને પડકારી ન હતી. હુકમનામાના લેણદારની રજૂઆત એ છે કે ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૪ હેઠળ, કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર કોઈપણ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના સંબંધમાં અને સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને બાકાત રાખીને, તે રાજ્યના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓ અને કાર્યો બજાવશે જેમાં તેવી સોસાયટી નોંધાયેલી હોય. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૫બી જે સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકારની રાજ્યના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રારને વાપરવા માટેની સોંપણી વિશે વાત કરે છે તે અંગે હુકમનામાના લેણદાર દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તે સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને સોંપણી દ્વારા કોઈપણ સત્તા મેળવવાથી બાકાત રાખે છે. હુકમનામાના લેણદારે એવી રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૫બી માં વિચારવામાં આવેલી સત્તાની સોંપણી માત્ર ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૫એ માં દર્શાવેલ બાબતો પૂરતી મર્યાદિત હતી.

૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળ મલ્ટી-યુનિટ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓ ભલે તે એક્ટના અમલમાં આવ્યા પહેલા નોંધાયેલી હોય કે પછી, તે જે રાજ્યોમાં નોંધાયેલી હતી તે રાજ્યોના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ દ્વારા સંચાલિત હતી. ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળ અને ખાસ કરીને તેની કલમો ૨ અને ૩ હેઠળ, અન્ય રાજ્યોના રજીસ્ટ્રારોને તપાસ, ઓડિટ જેવી કેટલીક સત્તાઓ આપવામાં આવી હતી જ્યાં આવી સોસાયટીઓની શાખાઓ હતી.

૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૪(૧) હેઠળ, કેન્દ્ર સરકાર, જો તેને યોગ્ય લાગે તો, કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂક કરી શકે છે. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૪(૨) જોગવાઈ કરે છે કે જો કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂક કરવામાં આવે તો, તેઓ ૧૯૪૨ નો એક્ટ લાગુ પડતો હોય તેવી કોઈપણ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના સંબંધમાં, સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારોને બાકાત રાખીને, તે રાજ્યના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓ અને કાર્યો બજાવશે જેમાં તેવી સોસાયટી ખરેખર નોંધાયેલી હોય. સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારે ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળ વાપરવાની સત્તાઓ એ તે રાજ્યના કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળની સત્તાઓ છે જ્યાં ચોક્કસ સોસાયટી નોંધાયેલી હોય. કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓ ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૪(૨) હેઠળ સંદર્ભ દ્વારા ૧૯૪૨ ના એક્ટમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે અને જ્યાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂક કરવામાં આવે છે ત્યાં તે સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય છે.

સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર નિઃશંકપણે ૧૯૫૨ ના સ્ટેટ એક્ટ તરીકે ઓળખાતા હૈદરાબાદ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૫૨ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના સંબંધમાં તમામ સત્તાઓ વાપરવા સક્ષમ હતા. ૧૯૫૨ ના સ્ટેટ એક્ટ હેઠળ, સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન કરવાની અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવાની સત્તા હતી.

કેન્દ્ર સરકારે ૨૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૬ ના રોજ પહેલીવાર કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂક કરી. જો બાબતો ત્યાં જ અટકી હોત, તો સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર તે તારીખથી સ્ટેટ એક્ટ હેઠળ સોસાયટી પરની તેમની સત્તાઓથી વંચિત થઈ ગયા હોત. જોકે, બાબતો ત્યાં જ અટકી ન હતી. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી કેન્દ્ર સરકારને ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ જાહેરનામા દ્વારા એક્ટ હેઠળ સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારોને અને અન્ય કેટલાક અધિકારીઓને સોંપવાની સત્તા આપે છે. સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂકની સાથે જ, કેન્દ્ર સરકારે ૨૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૬ ના રોજ એક જાહેરનામા પ્રસિદ્ધ કર્યું જેમાં તેમના સંબંધિત રાજ્યોમાં નોંધાયેલી સોસાયટીઓના સંબંધમાં સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારો અને જાહેરનામામાં દર્શાવેલ અન્ય અધિકારીઓને વિસર્જન સહિતની કેટલીક બાબતોના સંબંધમાં ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળની સત્તાઓ અથવા અધિકાર સોંપવામાં આવ્યા. જાહેરનામામાં આંધ્ર પ્રદેશના સોસાયટીઓના રજીસ્ટ્રારનો ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. આ જાહેરનામાનું પરિણામ એ આવ્યું કે ૧૯૫૨ ના સ્ટેટ એક્ટ હેઠળની સત્તાઓ કે જેનાથી સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રારની નિમણૂકથી સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર વંચિત થઈ ગયા હતા તે તેમને તરત જ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. ૧૯૫૨ ના સ્ટેટ એક્ટ હેઠળની આ સત્તાઓના ઉપયોગમાં જે સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી તેમણે ૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૦ ના રોજ સોસાયટીના વિસર્જનનો હુકમ પસાર કર્યો અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી.

૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી કેન્દ્ર સરકારને "આ એક્ટ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર" (જેનો અર્થ ૧૯૪૨ નો એક્ટ થાય છે) સ્ટેટ રજીસ્ટ્રારો અને અન્ય અધિકારીઓને સોંપવાની સત્તા આપે છે. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી ની ભાષા સ્પષ્ટ છે. તેમાં કોઈ મર્યાદા અથવા બાકાત રાખવાના શબ્દો નથી. "આ એક્ટ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર" વાક્યપ્રયોગ ૧૯૪૨ ના એક્ટ

હેઠળની તમામ સત્તાઓને આવરી લે છે જેમાં કલમ ૪(૨) હેઠળની સત્તાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે જે તે કલમમાં સંદર્ભ દ્વારા સમાવિષ્ટ સ્ટેટ એક્ટ હેઠળની સત્તાઓ છે.

૧ નવેમ્બર, ૧૯૫૬ થી અમલમાં આવતા વર્ષ ૧૯૫૬ માં ૧૯૪૨ ના એક્ટમાં કલમ પએ અને કલમ પબી ની એકસાથે શરૂઆત એ હકીકત તરફ ઇશારો કરે છે કે કલમ પબી કલમ પએ ને અનુસરે છે પરંતુ કલમ પબી ને ૧૯૪૨ ના એક્ટની માત્ર કલમ પએ માં દર્શાવેલ બાબતો પૂરતી મર્યાદિત કરતી નથી. હુકમનામાના લેણદાર વતી એવી રજૂઆત કે કલમ પબી માં "આ એક્ટ હેઠળ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓના સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી કોઈપણ સત્તા અથવા અધિકાર" વાક્યપ્રયોગનો અર્થ માત્ર એક્ટની કલમ પએ હેઠળની સત્તાઓ અથવા અધિકાર થાય છે તે અયોગ્ય છે. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પએ એ રાજ્યોના પુનર્ગઠનથી પ્રભાવિત કેટલીક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓ અંગેની સંક્રમણકાલીન જોગવાઈ છે. ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ ૧૯૪૨ ના એક્ટની માત્ર કલમ પએ પૂરતી લાગુ પડતી હોય તેવા કોઈ નિયંત્રણના શબ્દો ધરાવતી નથી. તેનાથી વિપરીત, ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી ની જોગવાઈઓ ૧૯૪૨ ના એક્ટ હેઠળ સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તા અથવા અધિકારની સોંપણી વિશે વાત કરે છે. સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ ૪(૨) ના કારણસર જે કંઈપણ સત્તાઓ વાપરી શકાય તેવી હોય તે ૧૯૪૨ ના એક્ટની કલમ પબી માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના કારણસર સોંપણી કરવા સક્ષમ છે. સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરવામાં આવનાર સેન્ટ્રલ રજીસ્ટ્રાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓની કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી સોંપણી ૧૯૪૨ ના એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સમર્થિત છે. સત્તા સોંપણીનો હુકમ માન્ય હોવાથી, સ્ટેટ રજીસ્ટ્રાર ૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૦ ના હુકમ દ્વારા કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીનું વિસર્જન કરવા માટે સક્ષમ હતા.

તેથી, એવો કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો જરૂરી નથી કે શું કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના વિસર્જન અને લિક્વિડેટરની નિમણૂકના હુકમની કાયદેસરતાને પડકારતી હુકમનામાના લેણદારની રજૂઆત હાઈકોર્ટમાં હુકમનામાના લેણદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ પીટીશન નં. ૭૬૩ ઓફ ૧૯૬૦ કાઢી નાખવાના કારણે કન્સ્ટ્રક્ટીવ રેસ-જ્યુડીકાટના સિદ્ધાંત મુજબ બાધિત છે.

આ કારણોસર, હાઈકોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની રકમની ટાંચને માન્ય રાખવામાં આવે છે. કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીના વિસર્જનના હુકમ અને લિક્વિડેટરની નિમણૂકને માન્ય ઠેરવવામાં આવે છે.

હાઈકોર્ટે જણાવ્યું હતું કે "હુકમનામાના લેણદાર માટે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી પાસેથી તેની લેણી નીકળતી રકમ માટે સરકાર સામે બજાવણીની કાર્યવાહી કરવી ખુદી રહેશે એ આધારે કે સરકારે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની તમામ અસ્કયામતો અને જવાબદારીઓ પોતાના હસ્તક લઈ લીધી છે." અમે હાઈકોર્ટના તે તારણને સમર્થન આપીએ છીએ.

આ કોર્ટના વચગાળાના હુકમ હેઠળ, લિક્વિડેટરે કોર્ટમાં રૂપિયા ૮૦,૦૦૦/- ની રકમ જમા કરાવી હતી. તે રકમ બેંક ગેરંટી આપ્યા બાદ હુકમનામાના લેણદારના કાનૂની પ્રતિનિધિને પાછી ખેંચવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. લિક્વિડેટરને કાયદા મુજબ તેમની ફરજો બજાવવા સક્ષમ બનાવવા માટે લિક્વિડેટરે તે રકમ પરત માંગવા અરજ કરી હતી.

હુકમનામાના લેણદાર લિક્વિડેટર સમક્ષ રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- ની ટાંચના આધારે દાવો રજૂ કરશે. જો ફંડયાની કાર્યવાહીમાં, એવું જણાય કે કોઈ અગાઉના દાવાઓ છે અથવા હુકમનામાના લેણદાર રૂપિયા ૪,૫૦,૦૦૦/- માંથી કોઈ પ્રમાણસરની વહેંચણી માટે હકદાર હશે, તો લિક્વિડેટર હુકમનામાના લેણદારને યોગ્ય રકમની ચૂકવણી કરવા માટે યોગ્ય હુકમો કરશે.

અમે એ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે લિક્વિડેટર દ્વારા હુકમનામાના લેણદારને ચૂકવણી કર્યા પછી જે પણ રકમ હુકમનામાના લેણદારને લેણી બાકી રહેશે, તે રકમ માટે હુકમનામાના લેણદાર માટે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી દ્વારા બાકી નીકળતી રકમ માટે સરકાર સામે બજવણીની કાર્યવાહી કરવી ખુદી રહેશે એ આધારે કે સરકારે કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીની તમામ અસ્કયામતો અને જવાબદારીઓ પોતાના હસ્તક લઈ લીધી છે, અલબત્ત, સરકાર જે કંઈ રજૂઆતો કરી શકે તેને આધીન.

રાજ્ય સરકાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલો કાઢી નાખવામાં આવે છે.

હુકમનામાના લેણદાર આ અપીલોમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા ચૂકવવામાં આવનાર ખર્ચ માટે હકદાર રહેશે. લિક્વિડેટર પોતાના હાથમાં રહેલી અસ્કયામતોમાંથી ખર્ચ કાપી લેશે. રૂપિયા ૮૦/- ની રકમ જે હુકમનામાના લેણદાર દ્વારા પાછી ખેંચવામાં આવી છે તે હવે લિક્વિડેટરને પરત કરવામાં આવશે. હુકમનામાના લેણદારો માટે ખર્ચનો એક સેટ રહેશે. એ જ રીતે લિક્વિડેટર માટે ખર્ચનો એક સેટ રહેશે.

પી.બી.આર.

અપીલો કાઢી નાખવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.